

first years
first priority

първите години **първи приоритет**

**Застъпничество за
национална междусекторна
политика за **ранно детско
развитие****

**ЕВРОПЕЙСКА КАМПАНИЯ
ЗА РАННО ДЕТСКО РАЗВИТИЕ**

Провеждана съвместно от Eurochild и Международната асоциация „Стъпка по стъпка“, в сътрудничество с Ромския образователен фонд и Европейския алианс за обществено здраве

Фондация „За Нашите Деца“ и Фондация „Тръст за социална алтернатива“, заедно с Eurochild и Международната асоциация „Стъпка по стъпка“, в партньорство с Европейския алианс за обществено здраве и Ромския образователен фонд, реализират европейската кампания „Първите години – първи приоритет“. Тя се застъпва за приоритизирането на ранното детско развитие в публичните политики на държавите, за да се гарантира равен старт в живота на всяко дете в Европа на възраст между 0 и 6 години. В основата на кампанията е тезата, че първите 6 години от живота на децата поставят основите на тяхното физическо, социално и емоционално развитие.

С помощта на национални партньори от още 8 европейски държави – Финландия, Франция, Унгария, Ирландия, Португалия, Румъния, Сърбия и Испания, кампанията цели да събере и предостави информация за ранното детско развитие на институциите, които разработват политиките на европейско и национално ниво, да ангажира гражданските организации, и да помогне за овластяване на родителите и семействата, да се застъпват за собствените си права, и тези на техните деца.

“Първите години – първи приоритет” като кампания стартира декември месец 2020 г. и има за цел да доведе до подобряването на живота на децата на възраст от 0 до 6 години в Европа като:

- изгради общност от застъпници за политиките за ранното детско развитие на национално ниво и на ниво Европейски съюз (ЕС);
- повиши информираността на обществото относно нуждата от приоритизиране на ранното детско развитие чрез целенасочени комуникационни и информационни дейности;
- постигне стратегическо предимство по отношение на политиките на ЕС и осигури финансиране в подкрепа на реформите и публичните инвестиции на национално ниво.

В страната ни кампанията „Първите години, първи приоритет“ се изпълнява и подкрепя от над 30 организации, експерти и партньори, както и от различни обединения на неправителствени организации, които работят в сферата на правата на децата като Национална мрежа за децата, Алианс за ранно детско развитие, неформална застъпническа мрежа „С грижа от 0 до 3“ и др.

Редица научни изследвания показват, че ранното детско развитие дава ключовата основа за емоционалното, социалното и физиологичното развитие на децата, и е определящо за потенциала, който могат да достигнат като възрастни хора.

Инвестицията и фокусът към политиките за ранното детско развитие е инвестиция в бъдещото благосъстояние на цялото общество.

В национален контекст: Ние разглеждаме тази инвестиция в цялост, с включване на мерки към всички системи, които имат отношение към ранното детство – здравна, социална и образователна. Нужна е единна и холистична политика, която да обедини и интегрира в себе си всички тези системи и ресурси, които имат досег с ранното детство и подкрепата към родителите на деца в ранна възраст. Политика, която да е актуална, навременна и отговаряща на ситуацията в страната, с ключови промени, които да се случат в политиките за ранно детско развитие, разработена в рамките на ангажиран и конструктивен процес.

В отговор точно на необходимостта от интегриран подход на всички системи, които имат ангажимент към ранното детско развитие Световната здравна организация, Детския фонд на ООН - УНИЦЕФ и Световна банка разработиха и приеха през май, 2018 г. в Женева Рамка за пълноценна грижа. Документът предоставя пътна карта за действие в политически план, тъй като се гради върху най-новите доказателства за развитието през ранното детство и посочва как то може да се подобри чрез политики и интервенции. Рамката за пълноценна грижа дава стратегически насоки за подпомагане на холистичното развитие на децата от началото на бременността и насочва множество сектори на обществения живот да работят по нови начини за справяне с нуждите на най-малките. Очертани са ясно 5 области, ключови за развитието на детето и предопределящи неговото бъдеще: майчино и детско здраве (вкл. преди и по време на бременността и в ранната детска възраст), хранене (вкл. преди и по време на бременността, кърмене, здравословно хранене в детската възраст), ранното учене (предучилищно образование и учене през първите години), сигурност и безопасност на децата (вкл. социална закрила и подпомагане, закрила на детето от насилие) и отзивчиви родителски грижи (вкл. позитивното родителство и пълноценното взаимодействие с грижовен възрастен), с особен акцент върху необходимостта от интегрирани междусекторни политики и добра координация между здравните, образователните и социалните системи.

<https://nurturing-care.org/>

Майчино и детско здраве

Нашата национална застъпническа кампания се застъпва за приемане на междусекторна политика за ранно детско развитие. Застъпваме се и за подобряване на конкретни мерки по областите:

- Осигуряване на **равен достъп до пренатална грижа** за всички бременни жени, независимо от здравноосигурителния им статус.
 - Въвеждане на **единен регистър на бременността** с цел своевременен обхват и ранна идентификация на рисковите фактори.
 - **Подобряване на механизма за избор на ОПЛ** и за проследяване на осъществяване на преглед от ОПЛ / педиатър на новородено в срок до 24 часа от дехоспитализацията му.
 - Подобряване на достъпа до здравни грижи на децата в ранна възраст, живеещи в малки и/или отдалечени населени места чрез **увеличаване на броя на парамедиците и здравните медиатори в цялата страна**.
 - Увеличаване на **обхвата на децата със задължителни имунизации**.
 - Въвеждане на услуги за **патронажна грижа за деца в ранна възраст** - доказателство за ползите и успеха е патронажната грижа за възрастни, подкрепена от МТСП пролетта на 2020 предвид COVID, както и пилотните услуги, инициирани от международни организации и национални неправителствени организации за извършване на домашни посещения на семейства с деца в най-ранна възраст.
 - Осигуряване на **безплатни лекарства** – първоначално за деца от 0 до 3 години, живеещи в бедност, с перспектива за обхващане на всички деца в целия период на ранното детство.
 - Създаване на **национална обединена детска болница**. България е единствената европейска страна, която не разполага с национална педиатрична болница. Децентрализацията на детските клиники и отделения застрашава оказването на качествена грижа за болните деца и значително затруднява лекарите в лечението на комплексни случаи, които изискват мултидисциплинарен подход.
 - **Ефективни грижи за недоносените деца** както в отделенията по неонатология, така и след това с последваща комплексна грижа
- Намаляване на детската смъртност** и целенасочени мерки (социални и здравни) към районите с най-висока детска смъртност, включително и за преодоляване на териториалните различия, които съществуват както между градовете, така и между градовете и селата.

Хранене

- Системно провеждане на национални кампании в подкрепа на **кърменето**.
- Въвеждане на **специализирана хранителна програма в подкрепа на семействата с деца до 3 години**, живеещи под прага на бедността; както и разкриване на социални услуги за развиване на умения сред полагащите грижи за отзивчиво хранене на децата в ранна възраст – информиране, консултиране и подкрепа за изключително кърмене.
- Провеждане на **изследвания и проучвания** за ситуацията в страната – нива на кърмене, съществуващи лоши практики в родилните отделения

Ранно учене и образование

- **Увеличаване на обхвата на децата в детски ясли и детски градини** до европейските целеви нива, вкл. чрез откриване на нови заведения или групи към сегашните, както и премахване на таксите. Обхватът на децата в детските ясли към 31.12.2019 е 17.1 %, като бележи лек ръст спрямо 2018 г.2, а европейската цел е постигане на 33% обхват. Нетният коефициент по записване на децата в детски градини за учебната 2019/2020 е 78.7 % - цел на Европейския съюз - 95% обхват.
- Усъвършенстван модел за отглеждане, възпитание, обучение и социализация на децата в яслите и интегриране в системата на **предучилищното образование**.
- Повишаване на качеството на грижа и образование в детските ясли и детските градини чрез прилагане на **програми за ранно учене**, съобразени с възрастовите особености на децата; изпълнение на ангажимента за приемане на стандарти за ранно детско развитие, съгласно Закона за предучилищното и училищното образование; постепенна промяна на съотношението на брой възрастни към брой деца и прилагане на ефективни мерки за повишаване капацитета на работната сила.
- Достигане на размер **от 1% от БВП за минималното публично финансиране**, необходимо за осигуряване на качествени грижи и образование в ранна детска възраст, което е препоръчителното равнище на международно ниво.

Сигурност и безопасност

- Развиване на възможностите за превенция на рискови ситуации и подкрепа на семействата, осигуряване на **сигурна семейна среда** или близка до семейната среда на децата.
- **Намаляване на детската бедност** чрез промяна в размера на социалните помощи за семейства с деца в ранна възраст - адекватна финансова подкрепа за бедни семейства, полагащи грижи за деца с фокус върху децата до навършване на 1 година.
- Подобряване на системата за **регистриране на случаи на насилие над деца**, анализиране на данните и определяне на мерки и действия на основата на доказателствата.
- Подобряване на услугите за осигуряване на **закрила на децата и жените - жертви на насилие**.
- Въвеждане на механизъм за осигуряване на **качествена психологическа подкрепа**, съдействие за настаняване в сигурна и безопасна среда.
- Разширяване на броя на „**сини стаи**“ за изслушване на деца - жертви на насилие.
- Подобряване на достъпа до качествени услуги за деца - жертви на насилие чрез въвеждане на мобилна работа в малките и отдалечени населени места.
- Разширяване на достъпа до жилищно настаняване на уязвими семейства с деца в ранна възраст в общински жилища.
- **Подобряване на градската инфраструктура и жилищните условия** за гарантиране на безопасна и здравословна среда за развитие на всяко дете - повече детски площадки, вкл. и за деца с увреждания, по-безопасна градска среда и пространства

ОТЗИВЧИВИ родителски грижи

- **Повишаване на информираността на бременните жени и родителите** чрез общодостъпни програми и различни форми за подготовка за родителство и раждане, развиване и укрепване на знанията и уменията на родителите за отзивчиви грижи и възпитание на детето съобразно неговата възраст, основните рискови фактори върху здравето им и ранното детско развитие, насърчаване на кърменето и здравословното хранене.
- Ранно откриване на уврежданията и затрудненията в развитието на децата и предоставяне на **ефективни социални, здравни и терапевтични услуги** (вкл. ранна детска интервенция - РДИ), които работят интегрирано помежду си - развиване на услугите по РДИ в цялата страна - изграждане на система.

В допълнение, необходимо е да се предприемат мерки, валидни за всички области, които да гарантират прилагането на политиките и постигането на висококачествени системи за ранно детско развитие:

- **Укрепване на капацитета на специалистите** в здравния, социалния и образователния сектор и повишаване на техните компетентности в сферата на ранното детско развитие, както и социалния статус и престижа на професиите им – чрез фокус върху ранното детско развитие в професионалното им образование.
- Прилагане на ефективни **механизми за координация** и между-институционално взаимодействие във всички сфери на политиката на национално и местно ниво.
- Систематично **събиране на данни**, на които да се основава планирането, прилагането, анализирането и оценката на политики, мерки и дейности за децата и семействата

Партньорството

- **Eurochild** е мрежа, която се състои от почти 200 организации от 35 европейски държави, които работят с и за децата в Европа, в опит за изграждане на общество, в което се уважават правата на децата. Eurochild оказва влияние върху политиките с оглед изграждане на вътрешен капацитет и улеснява взаимното учене, обмяна на практики и изследвания.
- **Международната асоциация „Стъпка по стъпка“ (ISSA)** е регионална мрежа за ранно детско развитие, създадена през 1999 г., която чрез програмите и услугите, които предоставя, свързва практиката в ранна детска възраст, изследванията в тази област и политиката, насочена към подобряване на качеството на системите за ранно детско развитие в Европа и Централна Азия. Повече от 90 членове на ISSA от 43 държави прилагат програми и си сътрудничат, за да гарантират качество и равни услуги за РДР за малките деца, особено тези от най-уязвимите групи.
- **Европейският алианс за обществено здраве (EPHA)** е водеща организация в Европа, която се застъпва за по-добро здравеопазване. EPHA е членска организация, състояща се от публични организации в областта на здравеопазването, пациентски организации, здравни професионалисти, и пациентски групи, свързани с конкретни заболявания. Дейността ѝ е насочена към подобряване на здравеопазването, утвърждаване на гласа на общественото здравеопазване и борба с неравенствата по отношение на здравеопазването в Европа.
- **Ромският образователен фонд (REF)** е създаден в рамките на Десетилетието на ромското включване през 2005 г. Неговата мисия и основна цел са свързани с намаляване на пропастта в образователните резултати между учениците от ромски и не-ромски произход. За да постигне целите си, организацията подкрепя на политики и програми, които гарантират качество на образование на ромите, включително десегрегация на образователните системи.

Координатор на кампанията: Д-р Агата Адато, Главен проектен мениджър, Eurochild (agata.daddato@eurochild.org).

Национални координатори: Ротос Деци (Сърбия), Plataforma de Infancia (Испания), Fundação Nossa Senhora do Bom Sucesso (Португалия), Централен съюз за благоденствие на децата (Финландия), Асоциация на семействата, децата и младежите (Унгария), Алианс за правата на децата (Ирландия), Тръст за социална алтернатива (България), „Стъпка по стъпка“ Център за образователно и професионално развитие (Румъния), Ensemble pour l'Éducation de la Petite Enfance (Франция).